

Kingdom of the Netherlands

VeDem Just
Asociația Voci pentru Democrație și Justiție

**FRIEDRICH NAUMANN
FOUNDATION** For Freedom.
Romania and Moldova

Școala de Libertate

There is no freedom without responsibility. - John Adams

Libertatea de religie și de credință

Autor: Gianina Clop

1 Iunie 2021

Kingdom of the Netherlands

 VeDem Just
Asociația Voci pentru Democrație și Justiție

 Școala de Libertate
There is no freedom without responsibility - John Adams

**FRIEDRICH NAUMANN
FOUNDATION** For Freedom.
Romania and Moldova

CUPRINS

- 1. Introducere pag. 3**
- 2. Ce înseamnă dreptul la religie și la credință pag. 12**
- 3. Standardele internaționale privind libertatea de religie pag. 24**
- 4. Legislația națională privind libertatea de religie pag. 26**
- 5. Cazuistică pag. 27**
- 6. Reguli anti-Covid19 pentru lăcașurile de cult pag. 28**
- 7. Exerciții și jocuri pag. 29**
- 8. De reținut pag. 32**
- 9. Bibliografie pag. 32**
- 10. Despre proiect și autor pag. 34**

1. INTRODUCERE

1.1. Libertate, drept și religie

Uneori ne considerăm nedreptățiți de anumite persoane: colegi, părinți, profesori, prieteni. Oare am putea noi să ne facem dreptate înjurându-i? Putem noi oare să-i facem de râs față de ceilalți? Iar dacă cineva ne-ar face vreo observație, oare am putea să spunem că nimeni nu ne poate face nimic întrucât avem drepturi? La fel, dacă cineva mă lovește, sunt eu îndreptățit să îmi chem prietenii să vină să îmi batem cu toții pe agresor invocând o legitimă apărare?

Răspunsul în toate aceste situații este NU. Suntem liberi numai atâta timp cât nu îi rănim pe cei din jurul nostru. Dacă eu aș interpreta libertatea ca fiind ceva ce îmi dă dreptul să mă comport fără să țin cont de cei din jurul meu, iar aceștia ar avea la rândul lor același drept, este clar că atunci ar fi o confruntare între noi din care ar câștiga întotdeauna cel care are forța fizică mai mare sau prieteni mai mulți.

Este clar că dacă aș fi singur pe lume, conceptul de libertate nu și-ar mai găsi justificarea. De aceea, *libertatea trebuie privită întotdeauna în raport cu ceilalți.*

Să vedem acum câteva libertăți importante de care fiecare persoană trebuie să se bucure. Una ar fi *libertatea de conștiință*: am dreptul să aflu și să cunosc orice, să am idei, să gândesc. Dar degeaba gândesc, dacă nu pot să îmi exprim acele gânduri către alții.

Așa ia naștere *libertatea de exprimare*: putem comunica în scris sau prin vorbe, ori prin felul în care ne îmbrăcăm, sau prin proteste, ori prin artă sau chiar prin rugăciuni – așadar prin orice manifestare prin care dorim să transmitem ceva. De exemplu, atunci când suntem nemulțumiți de autorități este important să ne putem spune supărarea sau nemulțumirea, pentru a corecta lucrurile.

Nu întotdeauna gândurile care ne trec prin cap sunt din cele mai curate. Dar asta ține

de libertatea mea absolută, nimeni nu mă poate împiedica să gândesc. Așadar, am dreptul la conștiință liberă. Dar trebuie să am în vedere că atunci când vin în contact cu alte persoane, nu mai pot spune chiar orice îmi trece prin cap. Granița este acolo unde pot răni pe cineva: de aceea, nu pot să insult, să calomniez, să discriminez sau să instig la ură ori la violență.

Libertatea de conștiință poate privi și existența unei divinități care ne ghidează în viață – astfel ia naștere *libertatea religioasă*. În lume sunt oameni care cred și oameni care nu sunt credincioși. Fiecare are acest drept, iar celorlalți le revine obligația de a-l respecta chiar și dacă nu sunt de acord cu respectiva persoană.

Libertatea religioasă și de credință ne permite să ne schimbăm sau să renunțăm la religie fără ca cineva să ne poată împiedica în acest sens. Ne permite practicarea și manifestarea credinței pe care o avem fie individual, fie în cadrul unei comunități. Manifestarea credinței poate fi făcută sub diverse forme: practicarea de rugăciuni, ținerea de predici, purtarea de veșminte, frecventarea anumitor locașuri.

Dacă tot am idei și pot îmbrățișa o anumită credință, atunci poate că vreau să o exercit într-un anumit cadru, să mă reunesc cu mai multe persoane care gândesc la fel ca mine – astfel apare *libertatea de asociere*.

De reținut! Suntem liberi atâta timp cât suntem sub „umbrela legii”.
Respectând legea, vom fi cu adevărat protejați.

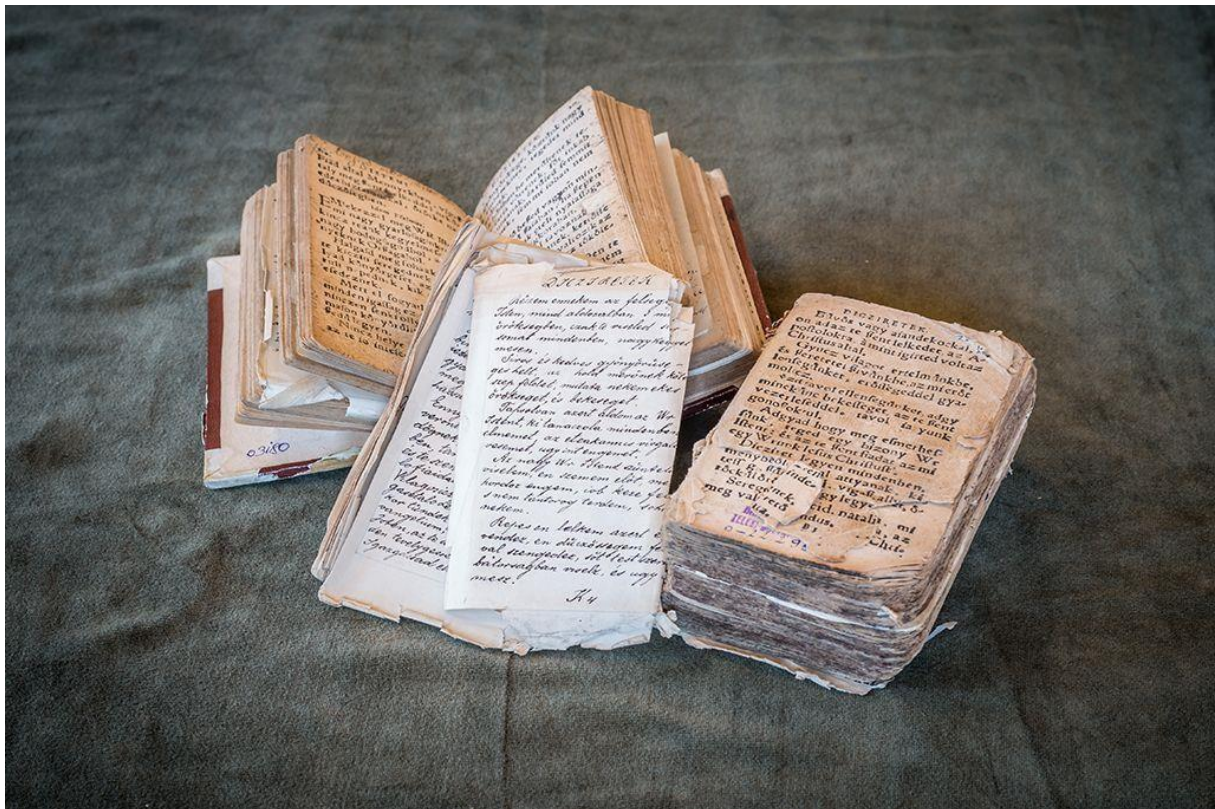
1.2. Apariția dreptului la libertatea religioasă

Oamenii s-au luptat mii de ani pentru teritorii, bogății, putere. Celor cucerii li se interzicea practicarea propriei religii sau trebuiau să accepte divinitatea la care se

Închinau cuceritorii. Dușmăniile dintre cei care împărtășeau religii diferite au dus la războaie (cum au fost Cruciadele) sau masacre (cum au fost atentatele deacum câțiva ani din Franța).

Un moment deosebit în istorie a fost, după cel de-al doilea Război Mondial, adoptarea în anul 1948 a „Declarației Universale a Drepturilor Omului”. Aceasta, în articolul 18 prevede: „*Orice om are dreptul la libertatea gândirii, de conștiință și religie*”. Este momentul când se recunoaște la nivel mondial respectarea demnității omului sub toate laturile sale, iar protecția și promovarea libertății religioase a fost ridicată la rangul de *drept fundamental al omului*.

Credit foto: Lender Zsolt

Știați că? Primul edict din istoria Europei moderne, prin care a fost proclamată libertatea conștiinței și a toleranței religioase, a fost adoptat în anul 1568 la Turda și a fost promulgat de principele Transilvaniei Ioan Sigismund Zápolya. Acesta a fost emis de Dieta Transilvaniei pentru toți locuitorii din principat. Documentul original este păstrat la Muzeul Brukenthal din Sibiu. Conform edictului, nicio persoană nu putea să fie dezavantajată din cauza confesiunii sale și nimănui nu i se putea impune o credință sau alta, deoarece credința provine de la Dumnezeu unic.

1.3. Religia și credința: drepturi sau libertăți?

Libertatea de religie și credință trebuie privită și analizată din două perspective:

- ca **drept** și atunci trebuie să arătăm în ce constă acesta, unde este prevăzut, cum este apărat;
- ca exprimare a acestui drept și atunci vorbim de **cult**.

Am arătat deja că dreptul la libertatea de religie și credință este un drept fundamental, în strânsă legătură cu alte asemenea drepturi: libertatea de exprimare și de opinie, libertatea de asociere, nediscriminarea, egalitatea tuturor.

Libertatea de religie este un drept al fiecăruia cu privire la credința sa și cultul pe care vrea să îl practice. Ca urmare, ai dreptul să crezi sau să nu crezi în Divinitate, să îți schimbi religia sau să renunți la ea, să practici sau nu un cult asociat acelei credințe.

Aceasta este posibil tocmai pentru că se recunoaște fiecăruia om libertatea sa de conștiință, ceea ce este un aspect care nu poate fi cenzurat de nimeni.

Ne naștem cu libertatea de religie și credință, deci nu e nevoie de o lege care să o consacre. Totuși, este necesară o lege care să prevadă acest drept, pentru a fi apărat la nevoie, iar cei care ni-l încalcă să poată fi sancționați. Aceasta cu atât mai mult cu cât uneori altora nu le place religia noastră.

De reținut! „Libertatea de religie și conștiință” este deopotrivă o libertate și un drept.

1.4. Ce aflăm din această broșură

Parcurgând acest material:

- Vom înțelege mai multe despre dreptul la libertatea de religie și credință;
- Vom înțelege cum putem să ne folosim acest drept în societate fără a deranja sau a fi deranjați;
- Vom vedea cum putem crea o punte de toleranță și înțelegere între religii, chiar dacă sunt minoritare și au puncte de vedere diferite cu privire la obiceiurile religioase;
- Vom cunoaște limitele dintre lege și religie;
- Vom învăța cum să activăm și să folosim spiritul de toleranță și dialogul interreligios.

În mod surprinzători, poate, pentru unii, vom vedea că libertatea de religie nu se referă doar la persoanele care au o religie, ci se referă și la cei care sunt atei, agnostici sau persoane complet indiferente la acest subiect. Până la urmă, toți avem dreptul de a opta pentru religie sau să rămânem în afara unei astfel de preocupări, de a ne alege religia, de a ne răzgândi cu privire la religia noastră, de a ne manifesta în mod public sau individual când vine vorba de convingerile noastre religioase, filosofice sau de altă natură.

1.5. Terminologie

Religia – cuvântul provine din limba latină unde înseamnă „*re-legare*”, adică stabilirea unei legături dintre Dumnezeu și Om.

La nivel mondial sunt mai multe tipuri de religii:

- cele mai mari: creștinismul, islamismul, iudaismul, hinduismul, budismul;
- cele mai „vechi”: alevismul; sikhismul; taoismul; ahmadismul;
- cele mai noi: aumismul lui Mandarom; mișcarea lui Osho; Biserica Unificării a reverendului Sun Myung Moon; mormonismul sau Biserica lui Isus Hristos a Sfinților din Zilele din Urmă; mișcarea raëlien; neo-păgânismul; religia „Santo Daime” (cu ritualuri ce includ utilizarea unei substanțe halucinogene, ayahuasca); Martorii lui Iehova.

Cult – grup de oameni care au aceeași credință religioasă, spirituală sau filosofică cu privire la o anumită personalitate, obiect sau scop. Unele culte au doar câțiva adepți, altele au milioane de adepți în mai multe țări.

Credință – atunci când ești convins de un adevăr.

Conștiință – faptul de a-și da seama, de a înțelege.

Creștinismul – religia cu cel mai mare număr de adepți. Personalitatea acestei religii este Isus Hristos, care a fost răstignit acum două mii de ani pe Golgota. El este considerat fiul lui Dumnezeu, care a înviat. Creștinii s-au împărțit mai întâi în catolici (cei din Vestul Europei) și ortodocși (cei din Estul Europei) în anul 1054, eveniment cunoscut drept „Marea Schismă”. În sec. al XVI-lea are loc în Vestul Europei *reforma protestantă*, care duce la separarea protestanților în biserici separate de cea catolică.

Protestanții – sunt de două categorii:

a. bisericile protestante clasice: reformații, unitarieni, luteranii;

b. cultele neoprotestante, numite popular și „pocăite”:

- **bapțiștii:** este cel mai vechi cult „pocăit”. Numele vine de la practica botezului lavărstă adultă;
- **pentecostalii:** cel mai numeros cult „pocăit” de la noi. Pune accent pe „botezul cu Duhul Sfânt” și sunt cunoscuți pentru practica „vorbitului în limbi”;
- **advenșiștii sau sâmbetiștii:** sunt cunoscuți pentru faptul că au ca zi sfântă sâmbăta;
- **martorii lui Iehova:** cei mai vizibili dintre neoprotestanți, cunoscuți pentru că umblă din ușă în ușă și îi spun Iehova divinității supreme;
- **creștinii după Evanghelie:** au o organizare ecleziastică foarte descentrată, fără ierarhie, nu au pastori;
- **Biserica Evanghelică din România:** cult autohton, singurul desprins din ortodoxie.

Budismul – este o religie care provine din India. Este considerat o filosofie de viață. Este foarte răspândită în Asia Centrală și de Sud-Est. Mai este numit și „Buddha Dharma” ceea ce înseamnă „învățăturile Celui Luminat”. Întemeietorul budismului a fost „Gautama Buddha”. În religia budistă se spune că oricine se trezește din „somnul ignoranței”, fără să fi fost instruit de cineva, și predică învățăturile sale celorlalți este numit buddha.

Hinduismul – este predominant în India, Pakistan, Bangladesh, Sri Lanka, Nepal. Este una dintre cele mai vechi religii organizate cunoscute. Zeul suprem este Brahma, care este necunoscut și impersonal și care există în trei forme separate: *Brahma* – Creatorul; *Vishnu* – Păstrătorul; *Shiva* – Distrugătorul.

Iudaismul – este religia poporului evreu, cunoscută și sub numele de *religie mozaică* (după principalul profet evreu, Moise, care a scos poporul evreu din Egipt pentru a-l conduce către țara sfântă). Ei cred în Dumnezeu, dar nu îl recunosc pe Iisus Hristos, ci încă îl așteaptă pe Mesia.

Islamismul – religia întemeiată de Mahomed. Adepții sunt numiți islamiști sau musulmani. Este religia majoritară a arabilor.

Sectă – nume dat unei grupări religioase ce provine dintr-o religie mai mare și care acționează ca un cult independent.

Cruciadele – „războaie sfinte” organizate de creștini pentru eliberarea așa numitelor „locuri sfinte” (Ierusalimul și împrejurimile sale) de sub dominația musulmană.

Relicvă sau moaște – sunt rămășițe care aparțin unei persoane considerată sfântă. Sunt păstrate în locuri speciale în biserici și anumiți credincioșii se închină și se roagă la ele.

Profanarea obiectelor sau a lăcașurilor de cult –distrugerea sau deteriorarea acestora, ceea ce denotă lipsă de respect și este pedepsită de legea penală.

Obiecte de cult – lucruri care sunt necesare pentru a putea îndeplini ritualurile religioase: cădelnița, potir, prapuri, dulamă, reverendă etc.

Blasfemie – folosirea nerespectuoasă a numelui unei divinități, defăimarea religiei, comiterea unui sacrilegiu.

Sinod – întrunire bisericească ai cărei membri sunt îndeosebi episcopi, și are drept scop dezbateră și luarea deciziilor ce se impun atât în privința credinței, cât și a cultului și a moralei.

Enoriaș – persoană care, practicând un cult, ține de o anumită parohie.

Agnostici – cei care nu neagă existența unui Dumnezeu, dar spun că aceasta nu poate fi demonstrată.

Ateist sau ateu –persoană care nu crede în vreo divinitate.

Politeist – cel care crede în mai multe divinități, care se închină mai multor zei.

Monoteist – cel care crede într-un singur zeu.

Dumnezeu – numele Divinității pentru creștini, este văzut ca fiind cel care a creat lumea, cel care este responsabil pentru destinele oamenilor.

Allah – numele Divinității pentru credincioșii islamiști, fiind un derivat din *al-ilah* (dumnezeul), care sugerează unicitatea lui.

2. CE ÎNSEAMNĂ DREPTUL LA RELIGIE ȘI LA CREDINȚĂ

Dreptul la religie și dreptul la credință au în componența lor mai multe elemente, pe care le vom dezbate mai jos.

2.1. Dreptul de a avea sau nu o religie și de a o dezvălui sau nu

Un om poate să creadă într-o Divinitate, sau într-un obiect (de ex, în rune sau în cruce) sau într-o anumită concepție (de ex, în reîncarnare). Poate să îmbrățișeze o religie, după cum poate să nu aibă nici una, să fie indiferent la o religie ori chiar să nege o religie.

Cel care are o religie, nu poate fi obligat să meargă la biserică sau casă de rugăciune, sau la un anumit lăcaș de cult. Nu poate fi obligat să își schimbe sau să renunțe la religia sa. Omul se poate ruga acasă, singur sau într-un loc public special, cualte persoane.

Nimeni nu poate fi constrâns să spună ce religie are sau ce credință împărtășește, nici măcar pentru statistici oficiale ale statului. Cel care nu este credincios, nu poate fi obligat să participe la activități religioase, să se închine sau să spună rugăciuni. Doar în mod excepțional statul poate restrânge manifestările religioase sau ale convingerilor unei persoane, după cum vom vedea mai jos.

2.2. Libertatea cultului religios

Conceptul de cult include în primul rând *ritualuri și ceremoniale* care se fac în numele credinței. Acestea se desfășoară în mod liber, potrivit propriei organizări și conform

regulilor stabilite de credincioși.

În al doilea rând, cultul se referă și la diferite *practici religioase* pentru a se desfășura actul de credință religioasă.

Toate acestea se bucură de libertate:

- Închinarea și reunirea într-o religie sau credință;
- Crearea de locuri speciale care să servească acestui scop;
- Înființarea unor instituții religioase caritabile;
- Crearea, achiziționarea și utilizarea de articole care se utilizează în ritualurile practicării unei credințe;
- Scrierea, publicarea și diseminarea de publicații relevante;
- Predarea unei religii în locuri special prevăzute pentru acest scop;
- Respectarea zilelor de odihnă și a sărbătorilor religioase;
- Comunicarea liberă, cu persoane și comunități, în materie de religie și credință la nivel național și internațional.

2.3. Purtarea veșmintelor și simbolurilor religioase

O persoană poate purta un anumit articol vestimentar sau un simbol, ca o exprimare a credinței sale. Sunt rare cazurile când se interzice acest lucru. De exemplu, în unele țări precum Elveția, Franța, Austria, Bulgaria, Belgia, Danemarca s-a interzis purtarea veșmântului de tip „*niqab* și *burka*” ce acoperă chipul musulmanilor. S-a optat pentru această măsură ca urmare a atentatelor sângeroase comise de unii extremiști religioși, pentru a nu fi împiedicată identificarea persoanelor care ar putea fi implicate în acte ilicite.

Un tip special de veșminte religioase sunt cele ale preoților. În religia ortodoxă, de exemplu, când săvârșesc o slujbă sau când au diferite activități religioase, cum ar fi slujbe de cununie, slujbe pentru înmormântare, botez sau când merg să sfințească casele enoriașilor, preoții au un anumit cod vestimentar care li se impune. În rest, este dreptul lor să meargă îmbrăcați astfel în școli, instituții publice sau pe stradă.

2.4. Predicare și prozelitism

Fiecare este liber să-și exprime credința, chiar să spună că religia sa este mai bună decât o alta. Cel care ascultă o astfel de *predică* sau expunere este liber să se lase convins sau să refuze argumentele aduse și, eventual, să rămână fidel credinței sale.

Unele persoane încearcă să convingă pe altele că doar o anumită religie este cea mai bună și să le promită anumite avantaje de natură materială sau spirituală dacă o vor îmbrățișa. Este dreptul lor de a proceda astfel. Uneori, aceste acte de *prozelitism* au loc într-un mod agasant: persoane care bat la ușa altora, care lasă materiale informative în cutiile poștale, care opresc trecătorii pe stradă pentru a le vorbi. Este dreptul celor vizitați sau opriți să refuze astfel de propuneri. Asemenea activități de prozelitism sunt însă interzise în mod expres în unitățile școlare.

2.5. Statul și biserica

2.5.1. România: stat laic sau stat religios?

Deși în România sunt peste 80% credincioși, oficial nu există religie de stat, ceea ce înseamnă că statul este *neutru* față de orice credință religioasă sau ideologie atee.

România se află în topul primelor 10 cele mai religioase țări din lume. Majoritatea

cetățenilor din România s-au declarat de religie ortodoxă, urmați de romano-catolicii, reformați, penticostali.

Știați că? La nivelul anului 2015, în România erau: 18.436 de lăcașuri de cult dintre care, 14.765 sunt biserici, 359 de capele, 1.096 case de rugăciune, 47 de catedrale, 2 episcopii, 2 moschei, 76 de geamii, 286 de mănăstiri și 89 de sinagogi.

Un principiu modern recunoscut în statele democratice este cel al **separației dintre Biserică și Stat**. În baza acestuia, Statul nu se amestecă în treburile interne ale Bisericii, tocmai de aceea Biserica are propria formă de organizare. Totodată, Biserica nu trebuie să se amestece în treburile statului, ceea ce înseamnă că actele edictate de

acesta sunt obligatorii fără nicio confirmare din partea bisericii. Legile trebuie respectate chiar dacă contravin moralei bisericesti.

Știați că? Prin regulamentul intern al fiecărui cult religios, se stabilesc organele interne de judecată pentru personalul bisericii. Hotărârile date de tribunalul bisericesc nu pot fi contestate în fața tribunalelor statale.

2.5.2. Religia și jurământul

Sunt două situații în care trebuie să depunem jurământul, ca o garanție cum că ceea ce spunem este adevărat.

a) La intrarea în anumite profesii:

Atunci când miniștrii, parlamentarii, magistrații, Președintele statului, consilierii locali și județeni, primarul, prefectul și funcționarii publici își încep activitatea, trebuie să depună un jurământ de credință într-un cadru festiv, oficial. Acest lucru se face de obicei folosindu-se o biblie sau o cruce, pentru că sunt credincioși cu teamă de Dumnezeu și pentru a da greutate și veridicitate angajamentelor luate au formula de încheiere „*Așa să-mi ajute Dumnezeu!*”.

b) Înainte de a depune mărturie într-un proces sau la notar:

Când o persoană are cunoștințe despre anumite fapte pe care le-a văzut sau despre care a auzit și este chemat la oficialități să le relateze, se numește *martor*. El este foarte important pentru a se lămuri o cauză judiciară. Înainte de a fi ascultat de poliție, procuror, judecător sau notarul public, cel chemat ca martor trebuie să promită că va spune numai adevărul.

Dacă martorul este credincios, el trebuie să rostească jurământul cu mâna pe Biblie sau cruce: „*Jur că voi spune adevărul și că nu voi ascunde nimic din ceea ce știu. Așa să-mi ajute Dumnezeu!*”. Când crede în altă divinitate, va face referire la aceasta.

Pentru credincioșii cărora religia nu le permite să jure, la fel ca și pentru cei care nu au vreo confesiune, există o declarație pe care ei trebuie să o facă: *„Mă oblig că voi spune adevărul și că nu voi ascunde nimic din ceea ce știu.”*

O situație specială este a persoanelor mute și surde: dacă sunt capabile să scrie și să citească, vor depune jurământul transcriindu-l și semnând după aceea. Dacă nu știu să scrie, ele vor jura prin semne, cu ajutorul unui interpret.

2.6. Copiii și religia

Legea ne spune că fiecare copil are dreptul să fie îndrumat și sfătuit de către părinții săi, potrivit convingerilor lor, să-și aleagă propria religie. Desigur, vor ține cont de gradul de maturitate al copilului, de capacitatea lui de a înțelege și a discerne aceste informații. Părinții vor ține cont și de ceea ce-și dorește copilul și nicidecum nu-l vor obliga pe acesta să facă vreo alegere împotriva voinței sale.

Cu privire la religia copiilor, distingem **trei situații**:

- Până la vârsta de 14 ani: decide părintele;
- Între 14 și 16 ani: părinții nu vor putea să schimbe religia copilului fără consimțământul acestuia;
- Când copilul a împlinit vârsta de 16 ani, el va avea posibilitatea să își aleagă singur religia.

Când un copil, este lipsit de ocrotirea părinților săi sau, din diferite motive, nu poate fi lăsat în grija acestora, cei care se vor ocupa de creșterea lui (tutore, asistent maternal, adoptator) nu au voie să-l influențeze în a-și schimba religia sau convingerile. Tocmai de aceea persoanele care se vor ocupa de copil vor fi alese și ținând cont de originea religioasă, culturală, lingvistică și etnică a acestuia.

2.7. Școala și religia

Educația religioasă a fost introdusă în școlile din România în anul 1990. Elevii au dreptul să participe la orele de religie conform credinței lor. Acest lucru este opțional: pentru a putea frecventa orele de religie, se completează o cerere de către părinți pentru

elevii minori, iar cei majori își exprima singuri opțiunea, în care se precizează și cultul solicitat. Această cerere se completează o singură dată pentru toată perioada de școlarizare putând fi modificată în cazul schimbării opțiunii alese inițial.

Cei care nu doresc să-și înscrie copii la orele de religie nu pot fi obligați să o facă.

În școlile din România legea educației interzice *prozelitismul religios*. Acest lucru înseamnă că, în școală:

- nu se poate face propagandă pentru sau împotriva unei religii;
- nu se pot desfășura activități de convingere pentru a adopta, renunța sau schimba o religie.

Știați că? *Nicio persoană nu poate fi obligată să participe împotriva voinței sale la activitățile unei comunități religioase din care acesta nu face parte.*

2.8. Deținuții și religia

Cei care comit infracțiuni violente sau sunt recidiviști, primesc pedeapsa închisorii de la judecător. Ei sunt închiși în penitenciare și se numesc deținuți. Se consideră că religia în rândul deținuților este binevenită, căci i-au putea ajuta să se îndrepte.

Acest drept este respectat în prezent în toate penitenciarele pentru majori și în centrele de detenție pentru minori. Astfel, în fiecare unitate de detenție a fost amenajat un loc special pentru desfășurarea activităților religioase. Conducerea fiecărui penitenciar asigură condiții adecvate pentru prepararea, distribuirea și servirea hranei cu respectarea convingerilor

religioase asumate de către persoana condamnată printr-o declarație pe propria răspundere. La solicitare, cultele religioase îi sprijină pe cei eliberați din penitenciare pentru a se putea reintegra mai ușor în societate.

Cu privire la religie, persoanele condamnate:

- au dreptul la libertatea credințelor religioase, fără a aduce atingere libertății credințelor religioase ale celorlalte persoane condamnate;

- pot participa, pe baza liberului consimțământ, la servicii sau întruniri religioase organizate în penitenciare;
- pot primi vizite ale reprezentanților cultului respectiv;
- pot procura și deține publicații cu caracter religios, precum și obiecte de cult.

Știați că? Cuvântul „penitenciar” vine de la „penitență”, care înseamnă pedeapsă. Penitența este și ceea ce dă cuiva preotul la spovedanie, pentru ispășirea păcatelor și care constă mai ales în post și rugăciuni.

2.9. Obiecția de conștiință

Invocând *obiecția de conștiință*, unele persoane refuză să îndeplinească serviciul militar obligatoriu pe motiv că ele nu pot accepta să se folosească de violență, în special de cea armată.

În majoritatea statelor în care legea recunoaște acest drept, s-au găsit alternative pentru a putea satisface și aceste persoane stagiul militar:

- să efectueze stagiul militar, dar fără obligația de a purta arme;
- să presteze munca în instituții sociale precum spitale, instituții pentru cei cu dizabilități, infirmerii etc.;
- să lucreze în organizații neguvernamentale (ONG) sau organizații interguvernamentale (OIG).

În România, obiectorii de conștiință religioasă trebuie să satisfacă serviciul militar alternativ pe o durată dublă față de ceilalți, pentru a nu dezavantaja categoria celor care satisfac cu fidelitate îndatorirea față de țară. În timp de pace, în România nu se aplică prevederile cu privire la obiectorii de conștiință.

De reținut! În timp de pace, în România nu există serviciul militar obligatoriu.

2.10. Libertatea de exprimare și religia

În perioada Vechiului Testament cei care spuneau blasfemii erau pedepsiți, uneori chiar prin lapidare (omorârea cu pietre). Noul Testament face referire la faptul că cei care spun vorbe urâte la adresa lui Dumnezeu vor fi pedepsiți de Divinitate.

În numele religiei și invocând dreptul asupra unor teritorii sau relicve, oamenii au purtat războaie timp de secole.

Între anii 1099 și 1270 au avut loc „**Cruciadele**” pentru cucerirea Ierusalimului (Țara Sfântă) și pentru a menține controlul, dar și pentru a-i învinge pe eretici, dușmanii interni ai Bisericii de la Roma. Este vorba de o serie de opt războaie purtate între secolele XI și XIII, între armatele regatelor și principatelor creștine europene și trupele musulmane din Orientul Mijlociu. Cuvântul „cruciadă” vine de la cruce, simbolul cusut pe haine de către participanții la misiuni. Una dintre primele și cele mai faimoase ordine de cavalerie din creștinismul acestei perioade a fost cea a *Cavalerilor Templieri*, născut aproape de prima cruciadă. Cavalerii Templieri aveau un rol dublu: cel de călugări și cel de luptători. Misiunea lor era să apere locurile sacre ale creștinilor și drumurile din Țara Sfântă pe unde călătoreau pelerinii. Cavalerii Templieri, renumiți pentru rezerva și bogăția lor, au fost luptători pricepuți ai cruciadelor. Au construit o *infrastructură economică inovatoare care ar fi fost un precursor al primelor bănci*.

Sursă foto: www.wikipedia.com

Acum, trăim într-o societate multiculturală care presupune și o pluralitate a convingerilor religioase. Avem un drept important recunoscut de Curtea Europeană a Drepturilor Omului de la Strasbourg și anume **dreptul la protecția sentimentelor religioase**, dar care de multe ori este încălcat și asta duce în multe cazuri la ură din motive religioase. Suntem cu toții de acord că libertatea de exprimare este o drept fundamental, dar care necesită totuși o limită pentru că altfel ar duce la un dezechilibru în societate.

Un caz revoltător cu privire la ceea ce înseamnă exacerbarea unor sentimente religioase, dar și batjocorirea unor religii, este cel petrecut acum câțiva ani la Paris, când a avut loc atentatul împotriva caricaturistilor de la săptămânalul **Charlie Hebdo**.

Aceasta este o revistă săptămânală satirică franceză care a creat frecvent polemici, prin caricaturile sale care îl reprezentau pe profetul Mahomed în ipostaze ridicole și care au fost percepute de unii credincioși islamiști ca fiind o blasfemie la adresarea religiei lor. Ca urmare, la 7 ianuarie 2015, două persoane îmbrăcate în negru și cu cagule pe cap au intrat în sediul revistei, au tras cu arme de foc omorând 12 persoane, dintre care 10 jurnaliști și 2 polițiști și au rănit alte 11. S-a pus problema dacă libertatea de exprimare permite ridiculizarea religiei altora. Subiectul este unul controversat, dar ținem să amintim că însuși Papa Francisc, care a condamnat atentatele, a spus și că libertatea de exprimare nu înseamnă că avem dreptul de a insulta sau dreptul să batjocorim credința celorlalți.

De reținut! Indiferent cât ni s-ar părea de ciudat sau de absurd în raport cu propriile noastre convingeri sau credințe, este bine să nu râdem și să nu ne batem joc de religia și credința cuiva.

2.11. Libertatea religioasă și dreptul la sănătate

Sunt religii care interzic anumite proceduri medicale din motive religioase. De exemplu, Martorii lui Iehova nu sunt de acord să li se facă transfuzii de sânge. Nu are

importantă că medicii își justifică măsura necesară sau dacă fără acea transfuzie viața pacientului este în pericol.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului consideră că fiecare are dreptul să își trăiască viața conform propriei sale alegeri, chiar dacă aceste comportamente le pot părea periculoase altora. Însă, atunci când sunt puși în astfel de situații minorii, instanțele vor putea decide să respingă opoziția părinților și să decidă pentru administrarea unui anumit tratament care ar putea salva viața copilului. În acest sens, Legea protecției drepturilor copilului din țara noastră prevede că părinții sunt obligați să solicite asistență medicală pentru a asigura copilului cea mai bună stare de sănătate pe care o poate atinge și pentru a preveni situațiile care pun în pericol viața, creșterea și dezvoltarea copilului. În situația excepțională în care viața copilului se află în pericol iminent ori există riscul producerii unor consecințe grave cu privire la sănătatea sau integritatea acestuia, medicul are dreptul de a efectua acele acte medicale de strictă necesitate pentru a salva viața copilului, chiar fără a avea acordul părinților sau al altui reprezentant legal al acestuia.

Știați că? Pentru asigurații care refuză primirea cardului de sănătate din motive religioase sau de conștiință, în baza unei cereri în care se expun motivele refuzului, casa de asigurări de sănătate va elibera adeverința de înlocuire a cardului de sănătate.

O altă situație cu privire la sănătate este aceea în care un medic psihiatru discută cu pacientul său și lucruri referitoare la religie. Îi este permis să facă lucrul acesta, însă el nu are dreptul să intervină în convingerile pacientului, să încerce să le schimbe și nici nu are voie să dezvăluie credința îmbrățișată de pacientul său.

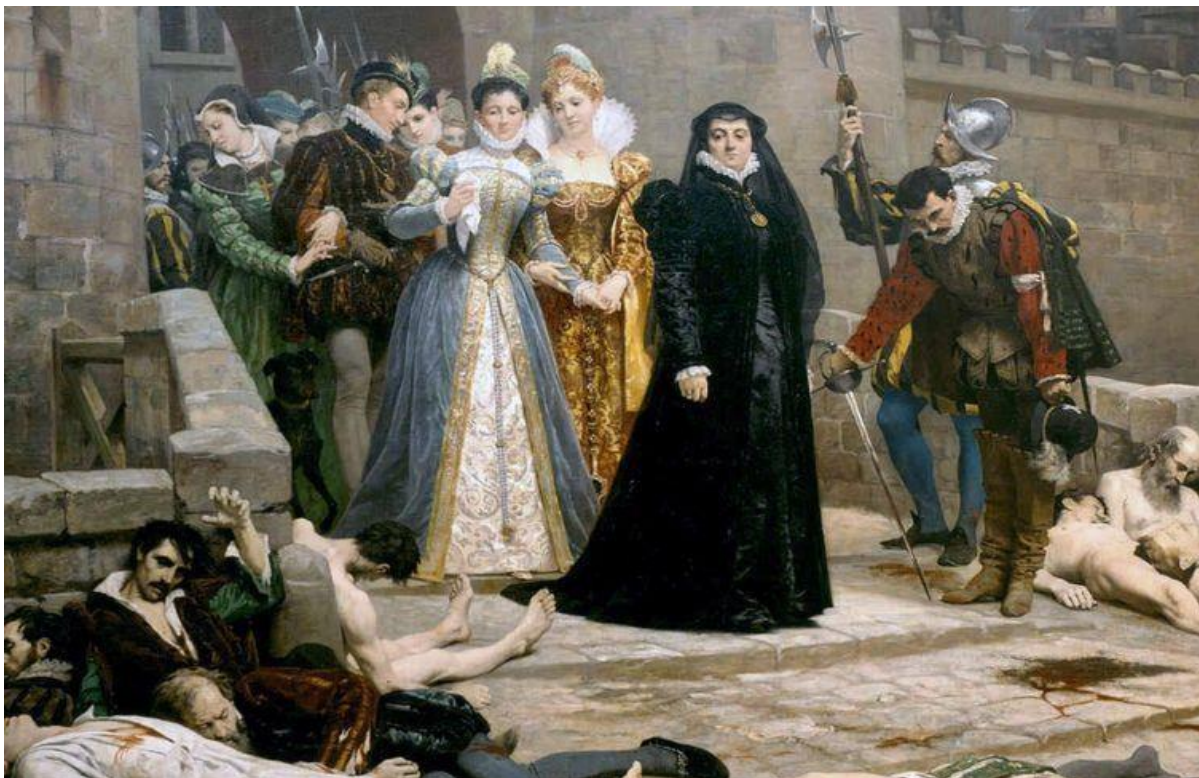
De reținut! Opțiunile noastre religioase trebuie respectate și atunci când suntem bolnavi internați într-o structură spitalicească sau tratați la domiciliu, fără ca cei care ne îngrijesc să încerce să profite de starea precară de sănătate pentru a ne influența în a ne schimba convingerile religioase.

2.12. Minoritățile religioase

Libertate de religie și credință presupune tratarea cu respect a religiei pe care o are o altă persoană, mai ales când aceasta face parte dintr-o minoritate religioasă. Aceasta pentru că într-o societate democratică, așa cum este a noastră, este important să sprijinim și să tolerăm diversitatea în domeniul religios. Intoleranța și prejudecățile nu trebuie să existe.

Dacă nu respectăm și nesocotim dreptul cuiva la libertatea de gândire, conștiință, religie sau o credință se poate ajunge la situații neplăcute, poate chiar dezastruoase. Încălcarea acestor drepturi au dus chiar (direct sau indirect) la mari suferințe la războaie și de multe ori a fost motiv de aprindere a urii între popoare și națiuni.

Un astfel de episod tragic de ură pe motive religioase a avut loc în noaptea de 24 august 1572 și a rămas în istorie drept „**Noaptea Sfântului Bartolomeu**” (pe data de 24 august se sărbătorea Sfântul Apostol Bartolomeu, unul dintre cei 12 apostoli ai Mântuitorului Hristos). Atunci a avut loc un masacru îndreptat împotriva protestanților. Zeci de mii de protestanți francezi de confesiune calvină, denumiți și *hughenoți*, au fost executați în acea noapte din ordinul Regelui Carol al IX-lea și al mamei sale, Caterina de Medici, care erau catolici. Masacrul a luat amploare și s-a extins în următoarele săptămâni în 20 de alte orașe, fiind uciși în total 30.000 de protestanți. Acesta a fost cel mai mare masacru din motive religioase. Este unul din cele mai tragice episoade din istoria Franței și a Bisericii de Apus dintr-o perioadă în care fanatismul religios era foarte răspândit și extrem de periculos datorită intoleranței din motive religioase manifestate violent.

Sursă foto: www.historia.ro.

Persoanele care fac parte dintr-o religie minoritară au dreptul:

- să beneficieze și să se bucure de același tratament din partea celor din jur și a autorităților, întocmai ca cei din religia majoritară;
- au dreptul la propria cultură;

- au dreptul să practice propria religie;
- să vorbească în limba proprie fără a se fi discriminați.

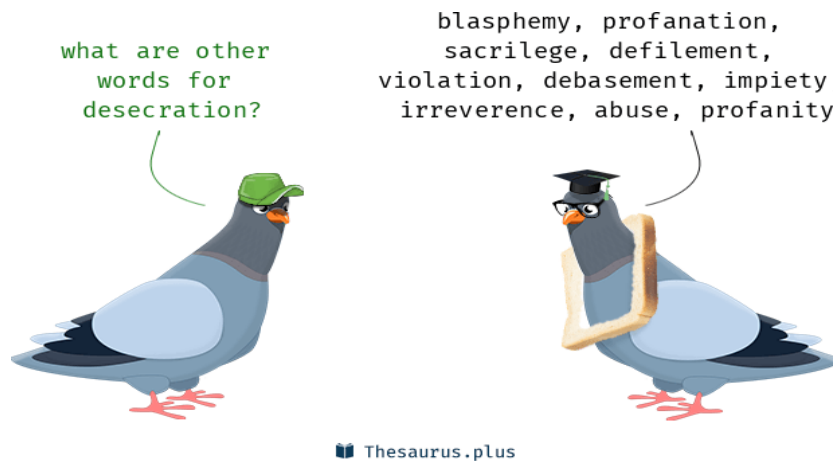
De reținut! În lume sunt mai multe religii, răspândite diferit. Fiecare religie la rândul ei este minoritară într-o altă parte lumii.

2.13. Ocrotirea libertății de religie prin mijloace penale

Codul Penal este legea care interzice anumite fapte, numite infracțiuni, care atrag pedeapsa cu închisoare pentru cel care le comite.

Săvârșirea unei infracțiuni *pe motiv de religie* este considerată o circumstanță agravantă, adică cel care comite o infracțiune în numele religiei sau a credințelor sale va primi o pedeapsă mai mare (art. 77 din Codul penal).

Sunt pedepsite cu închisoare sau cu amendă faptele comise contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate. Astfel, *împiedicarea exercitării libertății religioase* (oprire, tulburare, obligarea) și *profanarea obiectelor saulașurilor de cult* sunt considerate infracțiuni, conform art. 382 din Codul penal.

De regulă, cel care repară prejudiciul cauzat printr-o infracțiune primește *circumstanțe atenuante* și i se scade o parte din pedeapsă. Însă, cel care comite o infracțiune contra libertății religioase nu poate beneficia de aceasta (art.75 din Codul penal).

Îngrădirea de către un funcționar a unui drept pe motiv de religie este considerată un *abuz în serviciu* (art.297 din Codul penal).

3. STANDARDE INTERNAȚIONALE PRIVIND LIBERTATEA DE RELIGIE

3.1. La nivelul Națiunilor Unite

Declarația Universală a Drepturilor Omului, 1948

Articolul 18: Orice om are dreptul la libertatea gândirii, de conștiință și religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea, singur sau împreună cu alții, atât în mod public, cât și în privat, prin învățătură, practici religioase, cult și îndeplinirea riturilor.

Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, 1966

Articolul 18:

1. Orice persoană are drept la libertatea gândirii, conștiinței și religiei; acest drept implica libertatea de a avea sau de a adopta o religie sau o convingere la alegerea sa, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea, individual sau în comun, atât în public cât și în particular, prin cult și îndeplinirea riturilor, prin practici și prin învățământ.
2. Nimeni nu va fi supus vreunei constrângeri putând aduce atingere libertății sale de a avea sau de a adopta o religie sau o convingere la alegerea sa.
3. Libertatea manifestării religiei sau convingerilor nu poate fi supusă decât restricțiilor prevăzute de lege și necesare pentru ocrotirea securității, ordinii și sănătății publice ori a moralei sau a libertăților și drepturilor fundamentale ale altora.
4. Statele părți la prezentul pact se angajează să respecte libertatea părinților și, atunci când este cazul, a tutorilor legali, de a asigura educația religioasă și morală a copiilor lor în conformitate cu propriile convingeri.

Articolul 20: 2. Orice îndemn la ură națională, rasială sau religioasă care constituie o incitare la discriminare, la ostilitate sau la violență este interzis prin lege.

Articolul 27: În statele în care există minorități etnice, religioase sau lingvistice, persoanele aparținând acestor minorități nu pot fi lipsite de dreptul de a avea, în comun cu ceilalți membri ai grupului lor, propria lor viață culturală, de a profesa și practica propria lor religie sau de a folosi propria lor limbă.

Comisia pentru drepturile copilului, Comentariul general Nr. 25 (2021) privind drepturile copiilor în ceea ce privește mediul digital:

62. Statele părți trebuie să respecte dreptul copilului la libertatea de gândire, de conștiință și de religie în mediul digital. Comitetul încurajează statele părți să introducă

sau să actualizeze reglementările privind protecția datelor și standardele de proiectare care identifică, definesc și interzic practicile care manipulează sau interferează cu dreptul copiilor la libertatea de gândire și de credință în mediul digital, de exemplu prin analize emoționale sau deducții. Sistemele automate pot fi

utilizate pentru a face deducții despre starea interioară a unui copil. Acestea ar trebui să se asigure că sistemele automate sau sistemele de filtrare a informațiilor nu sunt utilizate pentru a afecta sau influența comportamentul sau emoțiile copiilor sau pentru a limita oportunitățile sau dezvoltarea acestora.

63. Statele părți trebuie să se asigure că copiii nu sunt penalizați pentru religia sau convingerile lor sau că oportunitățile lor viitoare sunt restricționate în orice alt mod. Exercițarea dreptului copiilor de a-și manifesta religia sau convingerile în mediul digital poate fi supusă numai limitărilor legale, necesare și proporționale.

3.2. La nivelul Consiliului Europei

Convenția Europeană a Drepturilor Omului, 1950

Articolul 9:

1. Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau în colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor.
2. Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.

3.3. La nivelul Uniunii Europene

Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene, 2000

Articolul 10: Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie. Acest drept implică libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea individual sau colectiv, în public sau în particular, prin intermediul cultului, învățământului, practicilor și îndeplinirii ritualurilor.

4. LEGISLAȚIA NAȚIONALĂ PRIVIND LIBERTATEA DE RELIGIE

4.1. Constituția României

Articolul 29:

(1) Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale.

4.2. Legea nr. 489/2006

Aceasta este legea care, în România, reglementează libertatea religioasă și regimul general al cultelor. Regulile cuprinse aici privesc următoarele aspecte:

- relația dintre stat și biserică;
- obiectorul de conștiință;
- finanțarea unui cult religios.

Legea arată care sunt cele 18 culte religioase recunoscute în România:

- Biserica Ortodoxă Română;
- Episcopia Ortodoxă Sârbă de Timișoara;
- Biserica Romano-Catolică;
- Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică;
- Arhiepiscopia Bisericii Armene;
- Biserica Ortodoxă de Rit Vechi din România;
- Biserica Reformată din România;
- Biserica Evanghelică C.A. din România;
- Biserica Evanghelică Lutherană din România;
- Biserica Unitariană Maghiară;
- Cultul Creștin Baptist- Uniunea Bisericilor Creștine Baptiste din România;
- Biserica Creștină După Evanghelie din România;
- Biserica Evanghelică Română;
- Cultul Creștin Penticostal – Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România;
- Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea din România;
- Federația Comunităților Evreiești din România- Cultul Mozaic;
- Cultul Musulman;
- Organizația Religioasă “Martorii lui Iehova”.

De reținut! Nu puteți folosi cuvintele „sectă” și „pocăit” pentru cultele religioase recunoscute oficial în România.

4.3. Hotărârea Guvernului 618/1997 cu privire la serviciul militar alternativ

Articolul 1 (1) Serviciul utilitar alternativ este o formă a îndeplinirii serviciului militar și se execută de către cetățenii apti pentru serviciul militar, care, din motive religioase, refuză să îndeplinească serviciul militar sub arme.

5. CAZUISTICĂ

5.1. Cazuri relatate de presă

A. O tânără în vârstă de 19 ani care a suferit în 5 noiembrie 2015 un accident feroviar și a fost internată în Spitalul Județean Suceava, a murit, în condițiile în care nu a putut fi operată întrucât familia ei nu a fost de acord cu transfuzia de sânge, întrucât cultul din care făceau parte nu permitea acest lucru (*Mediafax, 12 noiembrie 2015*).

B. O familie din comuna Poiana Stampei, jud. Suceava, a refuzat școlarizarea celor 12 copii pe care îi are pe motiv că aceștia nu au nevoie să învețe altceva decât cuvântul lui Iisus, iar asta o fac acasă și nu la școală (*Monitorul de Suceava, 8 februarie 2014*).

5.2. Cazuri judiciare

A. Reclamantii, aleși în Parlamentul San Marino în 1993, s-au plâns de faptul că au fost obligați să depună jurământ pe Evangheliile creștine pentru a putea preluamandatele parlamentare, ceea ce, în opinia lor, dovedea că exercitarea unui drept politic fundamental era condiționată de declararea în public a unei anumite credințe. Curtea Europeană a hotărât că a fost încălcat art. 9 din Convenție. Curtea a constatat, în special, că obligația depunerii jurământului nu este o măsură „necesară într-o societate democratică”, deoarece există o contradicție în faptul că exercitarea unui mandat menit să reprezinte diverse opinii ale societății în Parlament este supusă condiției de a declara în prealabil afilierea la un anumit set de convingeri (*CtEDO, Buscarini și alții v. San Marino, hotărârea din 18.02.1999, cererea nr. 24645/94*).

B. Reclamantul, adept al Martorilor lui Iehova, s-a plâns că în 1988 instanțele penale elene l-au condamnat pentru prozelitism, în urma unei discuții despre religie cu o vecină, soția unui cantor de la o biserică ortodoxă locală. Curtea Europeană a hotărât că a fost încălcat art. 9 din Convenție, constatând că nu s-a dovedit că pronunțarea condamnării era justificată, în circumstanțele cauzei, de o nevoie socială imperioasă. Curtea a reținut în special că instanțele elene nu au motivat suficient în ce mod reclamantul a încercat să o convingă pe vecină prin mijloace nepotrivite. (*CtEDO, Kokkinakis c. Grecia, hotărârea din 25 mai 1993, cererea nr. 14307/88*).

6. REGULI ANTI-COVID PRIVIND ACTIVITATEA ÎN LĂCAȘURILE DE CULT

Din cauza pandemiei Covid-19, s-au luat măsuri necesare pentru prevenirea răspândirii virusului care au cauzat-o. Unele privesc modul de desfășurare a întâlnirilor și slujbelor religioase.

Reguli generale: *Accesul persoanelor în lăcașurile de cult va fi permis numai cu respectarea precauțiilor universal valabile pentru limitarea răspândirii infecției cu virusul SARS-COV-2:*

- a. Accesul persoanelor în lăcașul de cult se va face limitat, cu respectarea unei suprafețe de 8 mp per persoană;
- b. Atât personalul care deservește lăcașul de cult, cât și persoanele care intră în lăcașul de cult vor purta mască. Pentru a oferi o protecție eficientă, masca trebuie să acopere gura și nasul;
- c. Persoanele își vor dezinfecta mâinile cu dezinfectant pe bază de alcool care va fi pus la dispoziție la intrarea în lăcașul de cult;
- d. La intrarea în lăcașul de cult se va efectua un triaj observațional și nu se va permite accesul persoanelor prezintă simptome de infecție respiratorie (tuse, strănut, rinoree);
- e. Se vor plasa la loc vizibil anunțuri scrise privind regulile de distanțare fizică și cele de acces în lăcaș.

Reguli speciale:

- a. Se va evita atingerea sau sărutarea obiectelor sacre de cult, în locul acestor gesturi rituale se va indica îngenuncherea sau înclinarea;
- b. Binecuvântarea se va oferi/primi de la o distanță de cel puțin 1 m;
- c. Se va evita oferirea/primirea împărtășaniei în condițiile în care nu se pot asigura lingurițe și pahare de unică folosință;
- d. Se vor dezinfecta periodic, o dată la 4 ore, obiectele frecvent atinse: mânerul ușilor, obiectele de cult, icoanele, suprafețele;
- e. Slujbele se vor oficia de către slujitorii bisericești/religioși, numai în aer liber cu menținerea distanței între persoane;
- f. Nu se recomandă organizarea de pelerinaje sau călătorii religioase.

7. EXERCITII ȘI JOCURI

Realizator: Ștefan Andreea, absolventă a Facultății de Psihologie și Științe ale Educației, Universitatea "Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca.

Exerciții de imaginație: *Haideți să facem niște exerciții de imaginație care au legătură cu sentimentele religioase. Răspundeți sinceri la următoarele întrebări:*

- a. Care este primul gând atunci când la școală aveți o colegă nouă, se așază în bancă lângă voi, este dintr-o altă religie decât voi și vine cu capul acoperit pentru că așa se obișnuiește în religia din care face parte?
- b. Imaginați-vă că cineva v-ar interzice să nu vă mai întâlniți cu prietenul vostru cel mai bun pe motiv că face parte dintr-o altă religie. Cum ați reacționa? Ce ați răspunde?
- c. Trei persoane ajung să se certe pornind de la o discuție pe teme religioase fiecare argumentând de ce religia sa este mai bună: unul spune că este important să ne facem cruce cu mâna stângă, al doilea că trebuie să facem cruce cu mâna dreaptă, iaral treilea că nu trebuie să ne facem cruce deloc. Care dintre ei considerați că are dreptate și de ce?

Adevărat sau fals?

Mai jos ți-am pregătit o serie de afirmații. Te provoc să le deosebești pe cele false de cele adevărate! Dacă nu reușești, poți reciti oricând capitolul „*Libertate, drept și religie*”.

Dacă cineva mă lovește, eu sunt îndreptățit să îmi chem prietenii să vină să îmi batem cu toții pe agresor invocând dreptul la legitimă apărare.

Libertatea religioasă și de credință ne permite să ne schimbăm sau să renunțăm la religie fără ca cineva să ne poată împiedica.

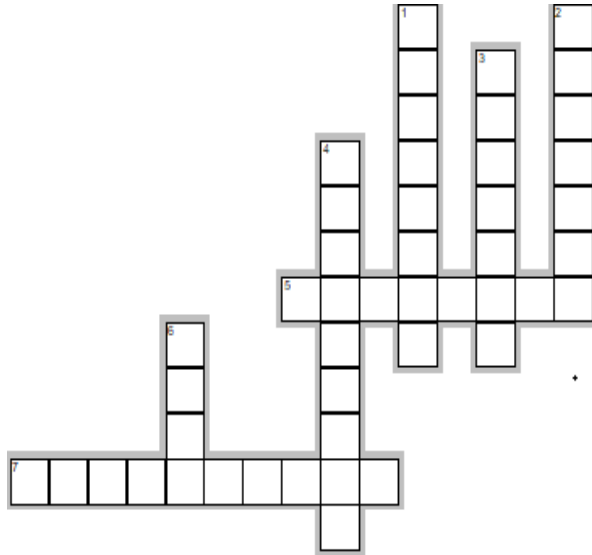
Dacă cineva ne-ar face vreo observație, am putea să ne facem dreptate insultându-l și nimeni nu ne poate face nimic pentru că avem dreptul la libertate.

Atunci când suntem nemulțumiți de autorități este important să ne putem spune supărarea sau nemulțumirea, astfel încât să contribuim la îmbunătățirea lucrurilor.

Dacă îmbrățișez o anumită credință, am dreptul să o exercit într-un anumit cadru, să mă reunesc cu mai multe persoane care gândesc la fel ca mine.

Știi ce înseamnă?

Ai reușit să reții și să înțelegi termenii din câmpul lexical al religiei? Dacă răspunsul

este "DA!", am pregătit pentru tine rebusul de mai jos. Dacă răspunsul este „Nu...”, te invit să mai răsfoiești capitolul „Terminologie”.

1. „Războaie sfinte” organizate de creștini pentru eliberarea așa numitelor „locuri sfinte” (Ierusalimul și împrejurimile sale) de sub dominația musulmană.
2. Religia poporului evreu, cunoscută și sub numele de *religie mozaică*.
3. Cuvântul provine din limba latină unde înseamnă „re-legare”.
4. Cel care crede în mai multe divinități, care se închină mai multor zei.
5. Este religia predominantă în India, Pakistan, Bangladesh, Sri Lanka, Nepal.
6. Grup de oameni care au aceeași credință religioasă, spirituală sau filosofică cu privire la o anumită personalitate, obiect sau scop.
7. Religia cu cel mai mare număr de adepți.

Ce lipsește?

Ceva lipsește! Dar nu îmi fac griji, pentru că știu că tu poți să completezi corect spațiile lipsă. P.S.: Îți dau un pont! În caz că nu îți amintești, găsești explicații la capitolul „Ce înseamnă dreptul la religie și credință”.

”Cel care are o religie, nu poate fi obligat să meargă la _____ sau casă de rugăciune, sau la un anumit lăcaș de _____. Nu poate fi _____ să își schimbe sau să renunțe la religia sa.”

”Conceptul de cult include în primul rând _____ și *ceremoniale* care se fac în numele credinței. Acestea se desfășoară în mod _____, potrivit propriei organizări și conform regulilor stabilite de credincioși.”

”Un tip special de veșminte religioase sunt cele ale _____. Este _____

lor să meargă îmbrăcați astfel în școli, instituții publice sau pe stradă.”

”Legea ne spune că fiecare copil are dreptul să fie îndrumat și sfătuit de către _____ săi potrivit convingerilor lor să-și aleagă propria _____.
Desigur vor ține cont de gradul de maturitate al copilului, de capacitatea lui de a înțelege și discerne aceste informații.”

Documente.

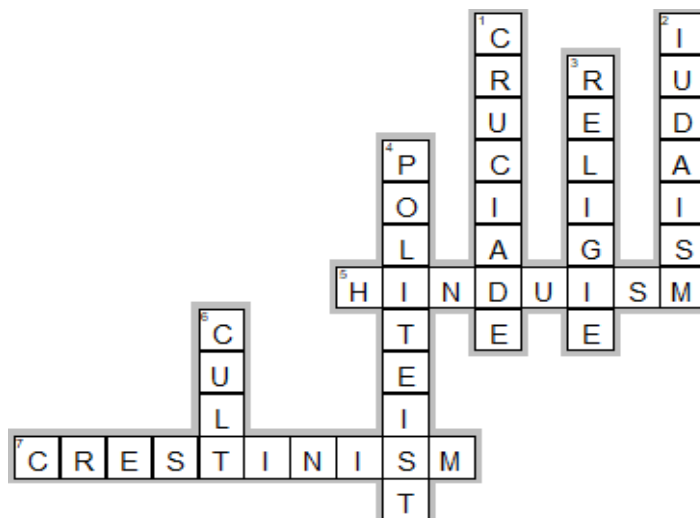
Corina și Mihai, elevi de 16 ani, vor să afle mai multe despre documentele ce cuprind articole care reglementează libertatea de religie. Haideți să le recapitulăm împreună cu ei! Reușești să numești cinci dintre aceste documente? Dacă găsești dificil acest exercițiu, poți oricând să găsești detalii în capitolul „Standarde internaționale privind libertatea de religie”.

Soluții și rezolvări:

Știți deja că implicarea civică presupune informare, onestitate și asumarea deciziilor pe care le luăm. De aceea, suntem convinși că nimeni nu a trișat. Așadar, aceste răspunsuri vin doar ca o confirmare a cât de bine ați lucrat în fișele anterioare. Felicitări tuturor și sper că ați găsit interesantă această broșură!

Adevărat sau fals? 1 – F, 2 – A, 3 – A, 4 – F, 5 – A, 6 – A.

Știi ce înseamnă?

Ce lipsește? biserică, cult, obligat, public, ritualuri, liber, preoților, dreptul, părinții, religie.

Documente. Oricare cinci dintre articolele prezentate în secțiunile cuprinse în capitolul cu nr. 3.

8. DE REȚINUT

Omul trebuie lăsat liber să creadă și să se închine oricărui obiect, persoană sau zeitate. Cât timp nu afectează pe ceilalți, credința unui om poate fi exercitată așa cum crede el de cuviință.

Este esențial să promovăm *înțelegerea, toleranța și respectul* când vine vorba de libertatea religiei și credinței. Vrem să ne asigurăm că religia și credința sunt înțelese și nu vor fi utilizate în scopuri care să afecteze negativ societatea. Această libertate o folosim pentru a realiza pacea și pentru a elimina discriminarea.

Zile internaționale:

- *5 aprilie este Ziua Internațională a Conștiinței;*
- *15 mai este Ziua Internațională a Obiectivelor de Conștiință;*
- *22 august este Ziua de Comemorare a Victimelor Actelor de Violență Comisă în Numele Religiei sau a Credinței.*

9. BIBLIOGRAFIE

9.1. Cărți

- Jacques Duquesne, *„Dumnezeu pe înțelesul nepoților mei”*, Editura Cartier, 2008;
- Roger Pol Droit *„Religiile pe înțelesul fiicei mele”*, Editura Cartier, 2008;
- Richard Holloway *„Mica istorie a religiei”*, Editura Litera, 2021;
- John Barton *„O istorie a Bibliei”*, Editura Humanitas, 2021;
- Immanuel Kant *„Religia în limitele rațiunii pure”*, Editura Humanitas, 2004;
- Mircea Eliade *„Istoria credințelor și ideilor religioase. De la epoca de piatră la misterele din Eleusis”*, Editura Polirom, 2011;

9.2. Site-uri utile

- <http://patriarhia.ro> – site-ul Patriarhiei Române, unde se găsesc informații cu privire la activitatea Bisericii Ortodoxe Române;
- www.vatican.va – Site-ul Vaticanului, unde se găsesc informații despre activitățile Papei;
- www.cncd.ro – site-ul Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării;
- www.rolii.ro – site-ul unde se găsește jurisprudența instanțelor românești;
- <http://culte.gov.ro> – Secretariatul de Stat pentru Culte.

9.3. Resurse online

- Academic Kids, articol despre Libertatea de religie
www.academickids.com/encyclopedia/index.php/Freedom_of_religion
- ONU, Obiecția de conștiință față de serviciul militar
www.ohchr.org/EN/Issues/RuleOfLaw/Pages/ConscientiousObjection.aspx
- ONU, OHCHR, „Credința pentru drepturi”
www.ohchr.org/EN/Issues/FreedomReligion/Pages/FaithForRights.aspx
- Consiliul Europei, Protecția dreptului la libertatea de gândire conștiință și religie în baza Convenției Europene a Drepturilor Omului
<https://rm.coe.int/16806f14e6>
- Revista Universul Juridic, Libertatea de religie în spațiul juridic european contemporan
<https://docplayer.ro/197211614-Libertatea-de-religie-%C3%AEn-spa%C5%A3iul-juridic-european-contemporan.html>
- CtEDO, Ghid privind art. 9 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului
<http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2018/11/Ghid-art.-9-din-CEDO-30.04.2019.pdf>
- CEDO, Fișă tematică: Libertatea de religie
https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Freedom_religion_ROM.pdf
- CtEDO. Fișă tematică: Obiecția de conștiință
http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/FT2021/FS_Conscientious_objection_June_2018-RO.pdf
- CtEDO: simboluri și ținute religioase: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/FT2021/FS_Religious-symbols-and-clothing_December_2018-RO.pdf
- OSCE: Libertatea de religie sau credință www.osce.org/odihr/freedom-of-religion-or-belief
- ONU: Standarde internaționale privind libertatea de religie sau credință:
www.ohchr.org/en/issues/freedomreligion/pages/standards.aspx

10. DESPRE PROIECT ȘI AUTOR

10.1. Despre Vedem Just

Asociația Voci pentru Democrație și Justiție (VeDem Just) s-a înființat în anul 2015, la data de 10 decembrie. Scopul său este unul complex: promovarea libertății, întărirea democrației, susținerea statului de drept, buna guvernare, promovarea și apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Organizația este concepută ca un *think tank* pentru întreg sistemul de justiție, pornind de la învățământul juridic, continuând cu instituțiile juridice și terminând cu profesioniștii care își desfășoară în mod direct sau sunt auxiliari în acest sistem. Asociația desfășoară acțiuni de tip *watchdog* alertând decidenții, sistemul și opinia publică în domeniul său de activitate.

VeDem Just desfășoară mai multe **proiecte** conforme scopului său, printre cele mai importante fiind: aplicația pentru mobil „Lege-n-Dar” (poate fi descărcat din Magazin Play sau App store); Ghidul de educație juridică „Elevul și Legea”, printat și distribuit gratuit elevilor care studiază educația juridică ca opțional (poate fi descărcat de aici <https://educatiejuridica.ro/ghiduri>), tradus în mai multe limbi străine, în format audio și în limbajul semnelor; lecții de educație juridică non-formală ținute de specialiști în drept; lecții de educație juridică formală ținute anual pentru peste 7000 de elevi, unde materia „Educație juridică” se studiază ca opțional.

Obiectivul principal al asociației este educarea cetățenilor în spiritul respectării legii, dar mai ales a copiilor și tinerilor. În paralel cu o amplă activitate desfășurată în online și offline pentru explicarea legislației pe înțelesul tuturor, organizația VeDem Just militează pentru introducerea materiei „educație juridică” ca disciplină în învățământul preuniversitar. Astfel, la opționalul de **educație juridică**, elevii studiază:

- ce îndatoriri au copiii în familie, care sunt gradele de rudenie și cum poate fi prevenită și combătută violența domestică; în ce condiții se poate căsători o persoană;
- care sunt pericolele consumului de substanțe interzise; în ce condiții poate accesa serviciile medicale; cum identifică și unde apelează când achiziționează produse defecte sau expirate;

- cum trebuie reacționat și cum se pot feri de agresiuni fizice și sexuale;
- care sunt regulile de comportament și sancțiunile în mediul școlar; cum se previne discriminarea; care sunt condițiile de participare la ora de religie;
- care sunt regulile de circulație pe drumurile publice și care este comportamentul dezirabil în mijloacele de transport în comun; care sunt regulile de călătorie în afara țării;
- cine încheie acte pentru minor până la 14 ani, respectiv după ce el împlinește această vârstă; cum se poate deschide un cont bancar; cum trebuie îngrijit un animal;
- ce trebuie să conțină un contract de muncă și cum se muncește legal cu ziua; ce înseamnă voluntariat, internship sau șomaj;
- cum este protejată viața privată și demnitatea;
- care sunt regulile de utilizare și de securitate personală pe rețelele de socializare Facebook, Instagram, WhatsApp, Tik Tok; în ce condiții poate participa un copil la emisiuni sau în reportaje la televizor;
- cum sunt aleși reprezentanții elevilor în organismele școlare; care sunt regulile ce trebuie respectate când fac o petrecere;
- care sunt organele de control și organele legii și care trebuie să fie conduita cetățenilor în raport cu acestea; cum se combate corupția; cum ne apărăm de abuzurile din partea organelor statului; cum poate cineva să ajungă un om al legii; cum se desfășoară un proces civil sau penal și ce drepturi și proceduri speciale se aplică minorilor implicați în procese; cum pot să fie despăgubiți cei cărora li s-au încălcat drepturile; ce sancțiuni îi așteaptă pe cei care încalcă legea și ce efecte vor suporta în cursul vieții lor.

10.2. Despre „Școala de Libertate”

Școala de Libertate este un proiect al organizației VeDem Just desfășurat în anii 2020-2021 cu suportul financiar al Ambasadei Regatului Țărilor de Jos și al Friedrich Naumann Foundation for Freedom (FNF) - Romania. Privește alcătuirea unor broșuri tematice, susținerea pentru adolescenți a unor workshop-uri pe aceste teme și crearea unei platforme informaționale. Ele sunt alcătuite de juriști cu experiență care au și rolul de cadre didactice sau formatori. Se regăsesc pe www.educatiejuridica.ro.

10.3. Despre autor

Gianina Nicoleta Clop este jurist și mediator. În anul 2016 s-a alăturat echipei VeDem Just. În cadrul asociației a susținut lecții de educație juridică non-formală pentru elevi din județul Bihor (format fizic) și din alte județe (online).

Face parte din echipa care a produs și susține aplicația de educație juridică pentru telefonul mobil, „Lege-n-Dar”.

Ține legătura dintre asociație și profesorii de juridică.

Are convingerea că educația este singura modalitate prin care o societate poate fi ajutată să se dezvolte și să evolueze pozitiv. Consideră că educația juridică este un element extrem de important pentru tineri, îi ajută să înțeleagă reguli de conviețuire socială, reguli comportamentale, reguli morale, le dezvoltă spiritul dreptății, civismului și solidarității.

***„Educația este cea mai puternică armă ce o putem folosi pentru a schimba lumea”
(Nelson Mandela).***

Kingdom of the Netherlands

 VeDem Just
Asociația Voci pentru Democrație și Justiție

 Scoala de Libertate
There is no freedom without responsibility - John Adams

 **FRIEDRICH NAUMANN
FOUNDATION** For Freedom.
Romania and Moldova

Kingdom of the Netherlands

FRIEDRICH NAUMANN
FOUNDATION For Freedom.
Romania and Moldova

Sursă foto: www.envato.com

***Disclaimer:** Lucrare publicată cu suportul financiar al Ambasadei Regatului Țărilor de Jos și al Fundației Friedrich Naumann Foundation for Freedom (FNF) – România în cadrul proiectului „Școala de Libertate”, dezvoltat de asociația Voci pentru Democrație și Justiție în perioada 2020-2021. Opiniile din prezenta lucrare aparțin autorului.*